

SAVIRAKENTAMISEN EDISTÄMISEKSI

PÄÄSKYNYNEN

SAVIYHDISTYS RY

Tässä numerossa mm.

 Kuvitetut ohjeet saviseinään sekä savirappaukseen

 Juttuja rappausalustoista ja paljon muuta...

2002 2 2003 1

Lehtitoimikunta: Ann-Marie Braxén-Frommer, Marita Klén-Launonen

Pääskyyseen tuleva aineisto osoitteella: Ann-Marie Braxén-Frommer, Bocksintie 44, 08700 Virkkala; tai suoraan sähköpostiosoitteeseen saviry@mbnet.fi

☛ **Seuraavaan lehteen tuleva aineisto viim. 15.09.2003** ☛

Material till tidningen till ovanstående postadress eller e-mail.

Material till nästa nummer **senast den 15.09.2003**

**SAVIYHDISTYKSEN HALLITUS 2003
LERBYGGARFÖRENINGENS STYRELSE 2003**

Sinikka Siekkeli, puheenjohtaja/ordförande
Kilontie 31, 02610 Espoo
09-512 7884 (myös faksi), 050-565 8798

Tomas Commond, varapuheenj./viceordf.
Skyttala 71, 21600 Parainen
0400-223 313
thomas.commond@mebb.net

Ann-Marie Braxén-Frommer, sihteeri/sekreterare
Bocksintie 44, 08700 Virkkala
p. 019-342 407, 044-285 7661
saviry@mbnet.fi

Marita Klén-Launonen, rahastonhoitaja/kassör
Bocksintie 25, 08700 Virkkala
vanha-lepakko@koti.luukku.com
Messenger tumbeliina@hotmail.com

Eira Kejonen-Korkalo
Käpytie 2B 48, 20810 Turku
041-572 4556
eira.k-k@luukku.com

Kimmo Pohto
Linnankatu 66 B23, 20100 Turku
02-230 1608; 050-356 8551
kimmo.pohto@luukku.com

Teuvo Ranki
Humalistonkatu 7 b, 20100 Turku
02-233-5402, 050-322 4401
teuvo.ranki@kolumbus.fi

Eero Tuhkanen
Nyyssänniementie 91, 42700 Keuruu
050-370 5517
railam@sunpoint.net

Varajäsenet/Suppleanter:

Heikki Pennanen
Saksalantie 145, 49300 Tavastila
040-595 3928

Marja Salmenmäki
Klovintie 6, 02800 Espoo
09-2706 8231; 040-900 5157
marja.salmenmaki@iobox.com

**SAVIYHDISTYKSEN ALUENEUVOJAT
LERBYGGARFÖRENINGENS
REGIONALARÄDGIVARE**

Hämeenlinna: Leo Järvenpää
Lakkimäentie 89, 13330 Harviala, 03-619 6367

Jyväskylä: Hartwig Reuter
Väinölantie 12, 40420 Jyväskylä, 014-644 859;
040-532 4215

Kotka: Heikki Pennanen
Saksalantie 145, 49300 Tavastila, 040-595 3928

Nivala: Kyösti Kangas
Maliskyläntie 1243, 85640 Maliskylä, 08-445 464

Porvoo: Robert Holmberg
07320 Jakari, 019-654180; 0400-491 441

OBS! INFORMATION PÅ SVENSKA

Vaasa: Pentti Okkonen,
Tupasvillanpolku 10, 65710 Singsby, 06-358 1353

SISÄLTÖ - INNEHÅLL

Puheenjohtajalta/Ordföranden har ordet.....	3
Kaislakate	4
Sihteeriiltä/Sekreteraren har ordet.....	6
Saviyhdistyksen kotisivusta.....	7
Vironmatka kesällä 2002.....	8
Savirappaus hirsiseinään.....	10
Savilattian teko	12
Tallin seinät – kuvitetut ohjeet.....	14
Elämä savitallissa jatkuu.....	20
Ruokoton juttu.....	21
Rakennusohjeita vuodelta 1947.....	22
Linkkikokoelma.....	23
NOL kokous.....	24
Putkilahden uutisia.....	26
Savipaita ja ruokokurssi.....	28

Kotisivu <http://koti.mbnet.fi/saviry>

Jäsenmaksu 2003: henkilöjäsen 26 € muut 50 €
Medlemsavgift 2003: person 26€ övriga 50 €

Yhdistyksen tili/ Föreningens konto:
Aktia 405563 - 237131

PUHEENJOHTAJALTA

Hyvät lukijat.

Minulla on sellainen olo, että talvi saisi jo loppua, tuntuu kuin se olisi kestänyt jo ainakin vuoden. Toivon runsaita sateita ja pitkään, minun kaivoni on ollut tyhjä sitten marraskuun. Mutta muuten elämä on mallillaan. - Saviasioissa on ollut hiljaiseloa, niinkuin talvella tapana on, vaikka kyllä puhutaan monestakin saviprojektista. Niistä varmasti kuullaan lisää kevät- tai syyskokouksessa.

Leppuuttelin hermoja pari viikkoa joulun jälkeen Marokossa ja jostain kumman syystä sitä katselee rakennuksia ihan eri perspektiivistä, mitä aikaisemmin turistimatkoilla. Eräänä aamuna katukahvilassa istuskeltaessa minua hämmästytti outo näky. Vastapuolella katua uusittiin kauppakojun seinä useamman miehen voimin. Kaksi miestä otti luodat ja lakaisivat osan katua puhtaaksi ja sille alueelle he karräsivät hiekkaa. Sitten tuli kolmas mies ja pirskontteli vettä cocacola-pullosta hiekan joukkoon, jonka jälkeen poltteli pari tupakkaa. Neljäs mies karräsi hiekan päälle savilliejua ja viides mies sekoitti verkalleen laastin. Välillä hän heitteli laastia ilmaan todetakseen sen oikeaa koostumusta (kirjoittajan oletamus). Koko tämän toimituksen ajan itse rappausmestari seisoi vierellä, puhua papatti työmiehille, aivan kuin ohjeita antaen. Aikaa kului tunnin verran ja tyttäreni halusi jo lähteä muualle, mutta enhän voinut jättää kesken näin mielenkiintoista savirappausoppituntia. Sitten aloitettiin työt. Savilaasti kulki neljän miehen kautta ennen kuin viides mies sen löi seinään ja sitten vasta mestari tuli kuvaan mukaan. Hän silotteli seinän antaumuksella. - Se oli parasta performanssia mitä olen nähnyt; siinä seinää silotettiin, hangattiin, puunattiin ja taas silotettiin. Mestari aivan tanssi sementtikauhan kanssa, uutta savilaastia seinään ja sama tanssi jatkui. Palasin muutaman päivän jälkeen katsomaan työn tulosta ja hämmästyin työn nopeata edistymistä. Olihan sentään rapattu jo peräti kaksi neliometriä. Savilaasti oli siististi kadulla odottamassa seuraavan neliön rappausta. - Näin Marokossa, hitaasti hyvää tulee.

Hyvää kevään jatkoa!

Sinikka Siekkeli
Saviyhdistyksen puheenjohtaja

FRÅN ORDFÖRANDE

Bästa läsare.

Jag har en känsla att vintern äntligen kunde ta slut, det känns som om den räckt åtminstone ett år redan. Jag hoppas på rikliga regn - och långvariga, min brunn har varit sin sedan november. Men annars går livet sin gilla gång. - På lerfronten har det varit stilla, som det brukar vara om vintern, fastän olika lerprojekt har diskuterats. Vi hör säkert mera om dem på vår- eller höstmötet.

Fick vila upp mina nerver några veckor strax efter jul i Marokko och av någon underlig anledning tittar man på byggnader ur ett helt annat perspektiv än under tidigare turistresor. En morgon när vi satt på ett gatukafé fick jag syn på något förbluffande. Mitt emot höll man på att förnya väggarna på en bod, med många mans arbetsinsats. Två karlar tog kvastar och sopade ren en del av gatan och dit karrade de sedan sand. Sedan kom en tredje gubbe och han sprutade vatten på sanden med en cocacola-flaska, och sen rökte han några cigaretter. En fjärde karrade lervälling på sanden och en femte blandade långsamt bruket. Ibland slängde han upp bruket i luften för att kontrollera om konsistensen var den rätta (skribentens teori). Under hela denna process stod själva rapparmästaren bredvid, pratade hela tiden med jobbarna, som om han gav instruktioner åt dem. Då hade det gått en timme och min dotter ville redan gå någon annanstans, men jag kunde naturligtvis inte slita mig från denna intressanta lerrappningslektion. Sedan satte man igång med arbetet. Lerbruket gick via fyra gubbar innan den femte slog det på väggen och först då kom mästaren med i bilden. Han strök väggen glatt med hängivelse. - Det här var den bästa performance jag någonsin sett; väggen ströks slät, gnuggades och bonades och ströks igen. Mästaren riktigt dansade med sin cementslev, nytt bruk på väggen och samma dans fortsatte.

Efter några dagar återvände jag dit för att titta på resultatet och blev häpen över hur arbetet fortskridit: hela två kvadratmeter hade rappats! Lerbruket låg snyggt och prydligt på gatan och väntade på att följande kvadratmeter skulle rappas. - Sådär i Marokko, långsamt men säkert.

God fortsättning på våren!

Sinikka Siekkeli
Lerföreningens ordförande

KATE KAISLASTA KUTOMALLA

Olen juuriltani Uudenkaupungin ulkosaariston kasvatti. Varsinaisen ammattini kalastajana jouduin jättämään EU:n mukana tulleiden direktiivien myötä. Hallinnassani olevan vanhempieni kalastustilan kulissit kuitenkin kaipasivat entisöintiä ja kunnostusta; mm. entinen navettarakennus kaipasi uutta kattoa.

Pelti ym. muut nykyajan materiaalit eivät mielestäni soveltuneet paikan idylliin eikä vallitsevassa tilanteessa kukkarollenikaan. Ideani käyttää kaislaa* rakentamistarkoitukseen heräsi, kun sattumalta näin vanhan valokuvan ko. rakennuksesta. Alun perin rakennuksessa näytti olleen olkikatto.

Tutkimusten mukaan kaisla oikein tehtynä on vähintään yhtä kestävä kuin olki. Perustiedot kaislarakentamisesta kävin hakemassa Viron rannikolta. Suomesta en tarvittavaa tietoa saanut. Virossa on pitkät, vieläkin elävät perinteet kaislan käytössä. Kaisla sopii erinomaisesti saariston herkkään luontoon tai maalaismaisemaan. Kaislaa voidaan käyttää myös saven yms. aineosien sideaineena seinärakenteissa.

Primitiivisillä "kangaspuilla" voidaan kutoa nopeasti kate kotoaan, laavuun tai majaan; makuualusta tai vaikkapa helposti mukana kuljetettava näkösuoja lintuharrastajalle.

Kestävän kaislakaton saa vain kuivasta, kevättalvella kerätystä kaislasta. Tuoretta kaislaa voitaneen käyttää hyvin lyhytaikaiseen käyttöön ajateltuun kohteeseen.

(* Tässä tarkoitetaan kaislaa, josta käytetään myös nimeä järviruoko)

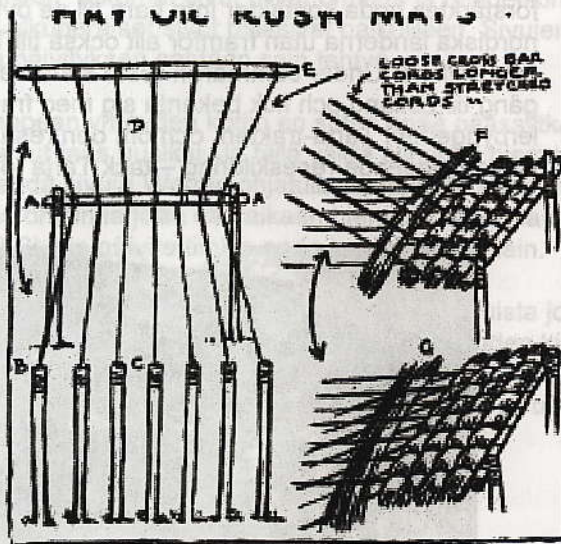
Taimo Mattsson
Puh.: 050 - 378 7169

Kuva: Ami

Vuosi sitten tapasimme iacolla joukolla Humpolan

Toin ensimmäisen version...

Aikellises "kangaspuut" joilla voi nopeasti kutoa makuualustan, maton, näkösuojan tai muun kalteen.

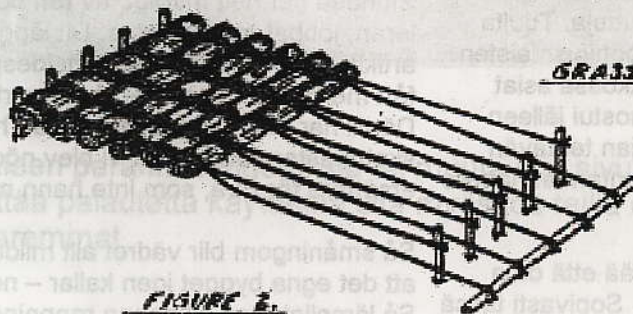
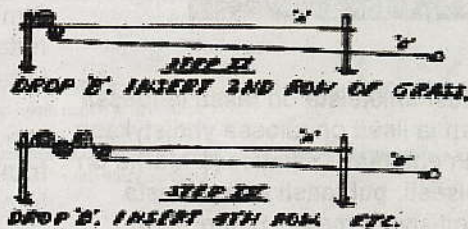
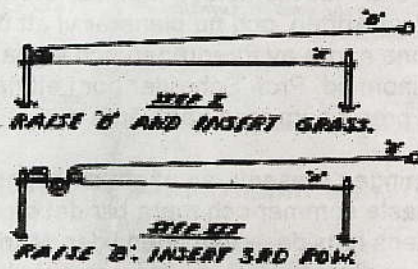
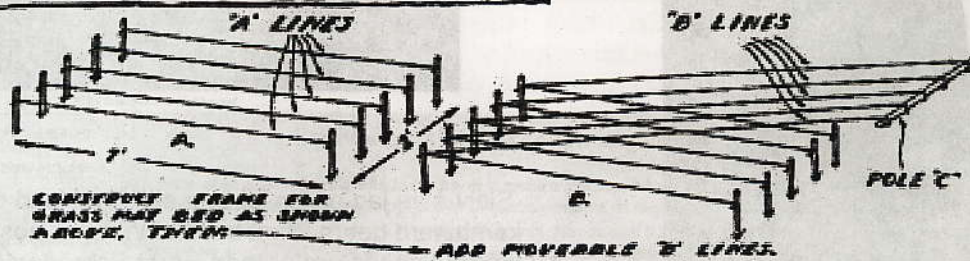

FIGURE 2.

Marita K-L alla...

Viime kesän...

Kanottu joutin...

nettisivulle -...

Jaksanut vapaa...

saven, puu...

tallennetun...

pujaisiin on...

nettisivun loko...

- Sen lisäksi...

kanavoituvat -

otaman yhdistyksen...

vaastan, kun Etan...

liikkuva...

lähdeää onkin...

linnoista savise...

SIHTEERILTÄ

Vuosi sitten tapasimme isolla joukolla Humppilan yhteispuhjoismaisessa savikokouksessa. Sen puitteissa luotiin ja vahvistettiin hyviä yhteyksiä pohjoismaiden ulkopuolellekin, ennen kaikkea Saksaan ja Viroon. Kesällä kävimme porukalla Virossa tutustumassa ennen kaikkea Tartun ympäristön savirakentamiseen, josta tässä lehdessä kunnon matkakertomus - kiitos Tarja! Itse lähdin syksyllä työmatkalle Saksaan, jossa onnistuin vierailemaan Weimarissa Dachverband Lehmin puheenjohtajan Horst Schröderin luona. Kohtalon ivaa oli että juuri viikkoa aikaisemmin Weimarissa vietettiin Saksan saviyhdistyksen 10-vuotis juhlaa. Toin sieltä Saviyhdistys sai sieltä lahjaksi juhlaulkaisun, ja aikomus on jossain vaiheessa julkaista suomen kielellä ainakin joitakin sen mielenkiintoisia esitelmää.

Viime kesän rakennushankkeista on tässä lehdessä kerrottu jonkin verran ja lisää on tulossa yhdistyksen nettisivuille – kunhan ehditään. Siuntiossa Marita on jaksanut vapaaehtoisesti, puhtaasti rakkaudesta saveen, puuhailta nettisivuja meille. Sinne tallennetaan myös aikaisempia savijuttuja. Tuulta purjeisiin on myös saanut yhteisten pohjoismaisten nettisivujen teko, katsotaan miten jatkossa asiat kanavoituvat. – Sen lisäksi Marita suostui jälleen ottamaan yhdistyksen rahastonhoitajan tehtävän vastaan, kun Eiran työpaineet eivät antaneet hänelle liikkumavaraa.

Ilmat lämpenevät vähitellen ja se tietää että oma työmaa kohta kutsuu – rappaamaan. Sopivasti tässä lehdessä onkin paljon tietoa savirappauksesta!

Innokasta savisesonkiin valmistautumista!

Ann-Marie

FRÅN SEKRETERAREN

För ett år sedan samlades en stor skara i i Humppila på det samnordiska lermötet. Där skapades och förstärktes goda kontakter inte bara till de övriga nordiska länderna utan framför allt också till Tyskland och Estland. Under sommaren reste sedan ett glatt gäng till Estland och fick bekanta sig med framförallt lerbyggeriet i Tartu-trakten, och om den resan finns här en ingående reseskildring – tack Tarja för det!

Själv åkte jag på en jobbresor till Tyskland och kunde kombinera det med ett besök i Weimar hos tyska lerböjningsens ordförande Horst Schröder. Det var ödet ironi att jag kom dit just efter Dachverband Lehms 10-års jubileumsfest, men Lerböjningen fick emotta festskriften, och nu planerar vi att översätta åtminstone några av föredragen och lägga ut dem på nätet i sinom tid. Prof. Schröder bor i ett härligt lerhus – precis som man kan vänta sig.

Här i tidningen presenteras några av byggprojekten från senaste sommar och mera blir det på föreningens nätsida. – vad tiden lider. Marita i Sjundeå har helt frivilligt, av ren och skär kärlek till leran, jobbat med sidorna. Dit läggs även tidigare artiklar. Det samnordiska nätsidesprojektet har också fått mera vind i seglen – vi ser vart det bär hän. – Därtill har Marita varit så snabb att hon igen axlat skattmästarmanteln när vi blev nödgade att hitta ersättare för Eira, som inte hann med uppgiften.

Så småningom blir vädret allt mildare och det betyder att det egna bygget igen kallar – nu skall det rappas! Så lämpligt med all denna rappningsinfo i tidningen!

Önskar alla ivriga lerbyggare en bra start på säsongen!

Ann-Marie

Saviyhdistyksen kotisivusta

Tein ensimmäisen version Saviyhdistyksen kotisivusta parivuotta sitten ollessani rahastonhoitajana. Laitoin sen omien kotisivujeni yhteyteen ilmaiselle Surfeun palvelimelle. Sivut olivat tehty Wordilla ja niiden tekninen taso oli todella alokasmainen. Joten kun tuli mahdollisuus teettää sivut "ammattilaisilla" Lapinlahden kurssikeskuksessa niin ilomielin luovuin sivujen ylläpidosta ja muusta sivuihin liittyvästä. Mutta "ammattilaisten" tekemät sivut olivat omasta ja muidenkin mielestä vielä huonommat kuin minun tekemät sivut joten alkuperäiset sivut palasivat paikoilleen. Sivujen päivittäminen ei ollut kovin tiuhatahtista, mutta muutaman päivituksen sentään sain tehtyä.

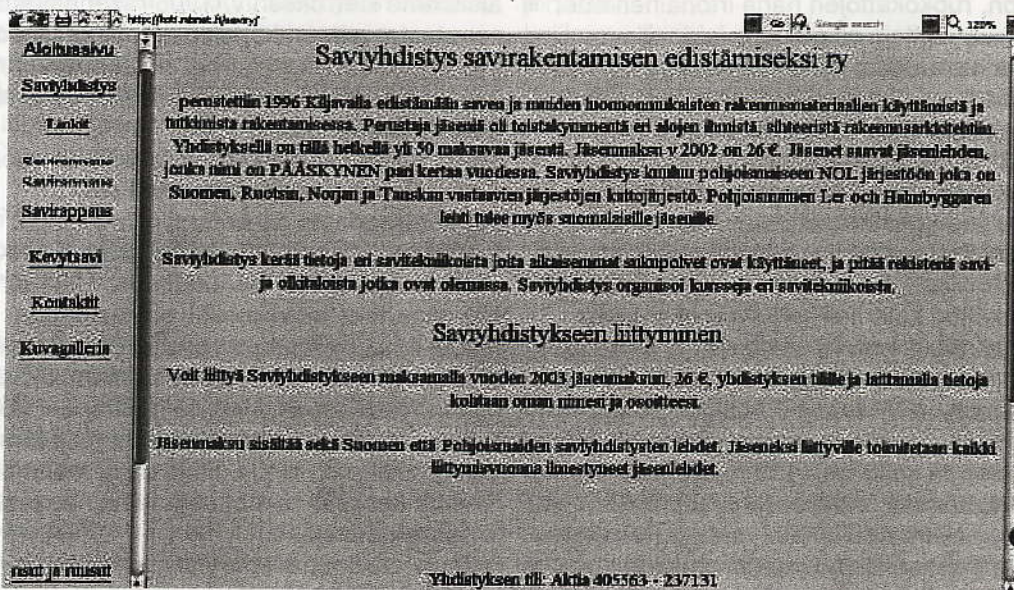
Saatuani nopean yhteyden kotiin en sitten enää päässytäkään päivittämään Surfeun serverillä olleita sivuja joten tein sivut taas uusiksi. Ja tällä välillä olin jopa hieman oppinut lisää kotisivujen teosta eikä minun enää tarvinnut tehdä sivuja Wordin ohjatulla toiminnolla vaan pystyn jopa käyttämään ihan kotisivujen tekoon tarkoitettuja ohjelmia joilla saa aikaan hieman paremman näköisiä ja paremmin toimivia sivuja (ainakin toivon niin) Sivuja päivitettiin parin kuukauden välein.

Olisikohan nämä uudet sivut sitten Yhdistyksen sivuista jo kolmas vai neljäs versio. Sivut ovat vielä kesken eräiset kun tämä Pääskynen teko ja koko viime vuoden kirjanpidon tekeminen on vienyt nyt aikaani...

Ottaisin mielelläni muiden jäsenien tekstejä ja kuvia sivulle jos vain joku haluaa tekstejään tai kuviaan julkaista yhdistyksen kotisivulla

Ja sitten tärkein eli osoite mistä sivut löytyvät:

<http://koti.mbnet.fi/saviry/>

Jos teille tulee mieleen parannusehdotuksia tai muuta niin sivulta löytyy risu ja ruusut linkki jolla voi lähettää palautetta käyttäkää sitä myös jos teillä on niitä risuja niin voin kehittää sivuista paremmat.

Terveisin
Marita K-L alias tumbeliina

SAVIYHDISTYS RY:N OPINTOMATKA TARTOON 5.-7.7.2002

Tõnu Keskküla, Tarton yliopiston professori, oli laatinut hienon matkaohjelman valmiiksi, joten meidän matkaajien ei tarvinnut muuta kuin asettua näkemään ja kokemaan mitä tuleman piti. Professori oli vastassa meitä Tallinnan 300 vuotta vanhassa satamassa pikkubussin ja kuljettajan kanssa ja niin opintomatka pääsi välittömästi alkamaan.

Ohjelma 5.7.

1. Ulkoilmamuseo Rocca-al-Mare
2. Tuhat vuotta vanhan Irun maalinnan historia ja katselu
3. Eestin suurin vesiputous, Jägalassa
4. Lounas Jänedalla Mustan oriin tallissa, vierailu Jänedan Kartanossa ja Linnassa.
5. Keskiaikaisen linnan rauniot Laiusella sekä Eestin koulun historian museo, Palamuse
6. Kunnan eläintarha Elistveralla
7. Illallinen ja yöpyminen Kaiaveressa

1. Rocca-al-Maren ulkoilmamuseo: sen laajasta alueesta tutustuimme 1700-luvun loppua esittävään alueeseen joka on siirretty museolle Länsi-Eestistä; isot rakennukset muodostavat umpipihaan. Kaikki rakennukset alkuperäisiä. KUVA

- katot 45°, koska Länsi-Eestissä sataa niin paljon, ruokokattojen harja irtonainen ettei tuuli vie - aittoja oli monenlaisia, vilja-aikka, vaateaitta, jossa palvelustyöt kesäisin nukkuivat, riihessä asuivat siat, kanat, lampaat, lehmät, ihmiset
- kaikki tarpeellinen pystyttiin valmistamaan tilalla itse, ulkopuolelta ostettaviin kuului suoja ja ikkunalasi; alkuaan ikkunat tehtiin sian rakosta, siitä ikkunaruuudun koko 4"x4".
- kesäkeittiö kotamallinen rakennus, jossa tulisija. Siellä keitettiin eläinten ja ihmisten ruoka. Vanhin suomalais-ugrilainen rakennus.

2. Nousimme pitkää rinnettä Irun maalintaan, 1200-luvulta. Eestissä oli kaikkiaan 150 maalinnaa. Irun maalinnan vehmaassa maastossa pesii mm. kuhankeittäjä. - Näimme 7000 v. vanhan Rebalan hautausmaan Tallinna-Pietari-ajotien varrella. Haudat ovat isoja kivistä ympyränmuotoisiksi rakennettuja muistomerkkejä. Vainajat oli haudattu pää pohjoisen suuntaan.
3. Kävimme Eestin suurimmalla vesiputouksella Jägalassa. Vesi sorjuu siellä runsaana ja vapaana ja vuolaana 8 m korkeudelta ja 60 m leveydeltä kohti Jägalajokea.

Näimme linnan rauniot Laiusella, missä Kaarle XII oli asunut v. 1701-02. Seuraava kohteemme oli Maatalouskoulumuseo, jonka rakennuksilla on mielenkiintoinen historia. Entinen kartano, jossa viimeinen kreivi surmattiin traagisesti v. 1922. Kartano toimi maatalouskouluna 80 vuotta. Nyt koulu on lakkautettu. Kartanorakennuksen tornissa sijaitsee säveltäjä, astrologi Urmaksen työhuone, jossa saimme ihailia pienoistähtitaivasta. Ajanpuutteen

vuoksi jouduimme jättämään koulumuseon ja muutakin väliin ja jatkamaan matkaa Kaiavereen.

Saavuimme illansuussa Keskkülan perheen loman- ja vapaa-ajanviettopaikkaan, joka sijaitsee maaseudun rauhassa Tarton liepeillä. Keskeistä siellä on 300 v. vanha valtavan suuri kivistä muurattu tuulimylly, joka aikoinaan on jauhanut koko kylän viljat. Myllyä ympäröivät iäkkäät suuret puut ja kaunis hedelmäpuutarha. Vanha tuulimyllyn suojaan rakennetussa talossa saimme levätä, ruokailla, juoda maittavaa teetä ja vaihtaa ajatuksia. Lopuksi saimme kömpiä makuupusseihimme ja vaipua rauhaan uneen.

Toisen matkapäivän 6.7. ohjelma:

1. Vanhat savirakennukset, niiden erikoisominaisuudet ja rakennustavat Etelä-Eestissä.
2. Matka Tarto-Värskä
3. Yöpyminen Kaiaverassa

Aamulla yhdistyksemme sihteeri Ami oli keitelty ison kattilallisen kaurapuuroa ja sen voimalla suunnistimme tutkimusmatkalle Etelä-Eestiin.

Ensin savitaloja katsastamaan:

- aloitimme kierroksen v. 1905 rakennetusta navetasta, jota on korjailtu monessa jaksossa, koska rakennuksen nurkat olivat pettäneet. Siihen on laitettu asbestisementtikatto, navetta ei enää ole käytössä.
- Sitten komea savitalotila, jota isännöi nuori isäntä Aarne Petäjä. Hänen isoisänsä sai vapautussodasta 12 ha tontin ilmaiseksi. 1920 tontille oli rakennettu talo. Rakennustarvikkeita ei ollut, savi oli ainoa mahdollisuus. 1931 tämä saviolki-oksataho tuli valmiiksi, saviseinät on muotoiltu lapiolla ilman muottia (se oli vanhempi tapa tehdä ilman muotteja), seinien paksuus 80-90 cm. Vesi ja aurinko ovat rasittaneet talon kulmia, suojaksi on laitettu puupinot seinustalle. Tilan navetta on iso ja pitkä, siinä maitto-osasto, navetta keskellä rakennusta ja heinäosasto toisessa päässä.
- Sitten vierailimme ison maatilan pihassa, jossa oli tulipalon jäljiltä vain ison navetan rauniot. Navetta oli rakennettu v. 1919. Vuonna 1995 paloi navetta karjoineen sekä sauna.
- Pysähdyimme vapaussodassa kaatuneitten muistomerkkin luona, sellainen on jokaisessa kihlakunnassa ja kihlakuntia on 130. Jokainen patsas on erilainen. Vapaussodassa kaatui 20 000 eestiläistä.
- Lounas nautittiin Võrun kaupungissa, ja sitten matka jatkui bussillamme. Pysähdyimme myös eestinkielisen kyläkoulun muistomerkillä (1686)
- Seuraavaksi Piusa-Koopad, lasihiekkakaivos. Siellä hiekkaa lapioidiin kaivoksen katosta pitkillä lapioidella, hevoset kuljettivat hiekan pois. Kaivos on nyt museona. Jäljellä on pitkät, korkeat, pimeät hiekan täyttämät käytävät kuin goottilaisen kirkon holvit. Pehmeää vaaleata hiekkaa on

- kaikkialla. Nykyään kaivostoiminta jatkuu avolouhoksena, hiekka menee käyttölasiin valmistukseen.
- Piusan lähistöllä tapasimme Ekologisen teknologian keskuksen Tõnu Muringin ja tutustuimme Savikota-keramiikkapajaan. ETK on yksityisyrittäjä, jolla jätevesien puhdistus eräänä toimialanaan, työllistää 10 henkilöä. "Sivutuotteena" suuria määriä osmankäämiä (susinuija, haitinuija), joka on todettu toimivan hyvin kuituna savilaastissa. Piusassa valmistetaan säkitettyä valmista savilaastijauhetta ja harkkoja (savi, kuorittu puuhake+osmankäämi). Savi on hyvin kaunista, erikoisen punaista.

Tõnu vei meidät kulttuuritapahtumaan, Värska kylän kansanperinnekonserttiin, joka tanssittiin jalautettiin nurmikolla vanhassa pihapiirissä, Setu-museon suojissa. Laulajanaiset olivat pukeutuneet kansallispukuihin, kaulassa sukuhopeakoruja, jopa 600 v. vanhoja. Lauloivat ja tanssivat mm. Laulun kylästä joka jäi Venäjälle. Vänskan kylässä n. 500 asukasta, konserttiin oli tullut kuulemma yli 100 henkeä, miehiä, naisia, lapsia.

Illansuussa suuntasimme taas majapaikkaamme, jossa Sirje-rouva meitä jo odotti teepöydän kanssa. Pihalle laitettiin nuotio makkarapaistoon ja savimatkaajat kävivät järvessä pesulla ja uimassa. Illanvieton jälkeen taas makuupusseihin ikään kuin ansaittuun lepoon ja valmistautumaan seuraavaan päivään.

Sunnuntai 7.7.

Päivä Tartossa ja sitten paluumatkalle Tallinnan kautta Suomeen.

Näimme Maarva koolin Tartossa, joka on Steiner-koulu, jonka Tõnu Keskküla suunnitteli v. 1998, ja joka valmistui v. 2000. Pääsimme valitettavasti katsomaan sitä vain ulkoapäin, rakennuksen sisäseinät on rapattu savella.

Seurasi savitalokierros Tarton kaupungin alueella. Osoitteessa Vambula 6 sijaitsee talo, joka on rakennettu 1920-30-luvulla savesta ja oljista, välipohja on puusta, sokkeli kivistä, katto ja viemärit kunnossa. Arkkitehti on suunnitellut tämän

rakennuksen. Kaunis, hyvin hoidettu piha ja puutarha loivat rauhallisen kokonaisuuden, missä silmä lepäsi ja nautti. Piha oli idyllinen myös siitä syystä, että siellä oli vahtikoira, kissa ja sen pennut paistattelemassa päivää. Tämä savitalo on 70 vuotta ollut ulkoa ja sisältä alkuperäisenä. Nyt siellä asuu rakentajan kolmas sukupolvi. Talon rouva avasi ystävällisesti meille kotinsa ovet ja kertoi vilkkaasti eestin kielellä talosta ja sen historiasta. Kieli kuulosti tutulta, mutta juuri sanaakaan siitä ei voinut ymmärtää, sukulaisuudesta huolimatta.

Osoitteessa Lembitu 5 talossa nuori isäntä, Tõnun oppilas, joka suunnittelee rakennusinsinööriopintojensa loppuöksi tämän savitalonsa kunnostamisen.

Osoitteessa Väike kaar 52 nuori pari asustaa tätä isoa, vanhaa savitaloa ja entisöi sitä samalla. He ottivat meidät vastaan aivan extempore ja esittelivät remonttiaan, savirappausta sisätiloissa ja pystyynin korjausrappausta.

Mainittava on että yksityiskoteja savesta Eestissä ei ole tehty vuosikymmeniin.

Sitten historian ja kulttuurin kierros Tartossa, Tõnun johdolla:

kuljimme vanhan yliopistokaupungin katuja, puistoja, kukkuloita, näimme upeita, arkkitehtonisesti merkittäviä rakennuksia, patsaita, suihkulähteitä, ruutikellarin, valtaisan kirkon rauniot, kävimme yliopiston puutarhassa ja tutkimme keskiaikaista kivimuuripätkää - se on aikoinaan ollut kahden kilometrin mittainen vahva muuri, jossa oli 20 tornia. Kaikesta näkemästämme saimme seikkaperäistä tietoa oppaaltamme, prof. Tõnu Keskkülalta.

Kulttuurikierros Tartossa päättyi ruokailuun ravintolan terassilla. Tämän ravintolan edustalla on patsas, jossa Oscar Wilde ja Edward Wilde istuvat saman pöydän ääressä.

Enempää elämyksiä ja hyvää oloa ei kukaan kai voi matkaltaan odottaa, kuin mitä me suomalaiset savimatkaajat saimme kanssanne Eestissä kokea, Tõnu ja Sirje Keskküla, kaikesta siitä parhaat kiitoksemme Teille molemmille!

Savirappaus hirsiseinään kuvat ja teksti Marita K-L

Syksyllä kävin katsomassa kun tehtiin savirappausta hirsiseinään.

Savirappaukseenhan tarvitaan: 1/3 osaa hienoa hiekkaa, 1/3 osaa savea ja 1/3 osaa sanomalehteä (lehmän/hevosen lantaa) ja mm. seuraavanlaisia työkaluja

Rapattavat seinät päällystetään ensin kanaverkolla

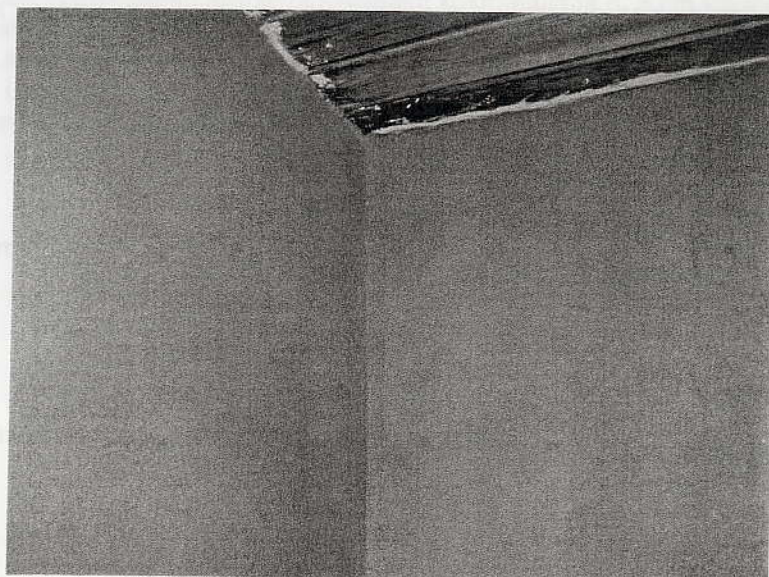
Savirappaus levitetään

ja sitten tasoitetaan

ja tältä näyttää valmis rapattu seinä

KUVATEKSTI

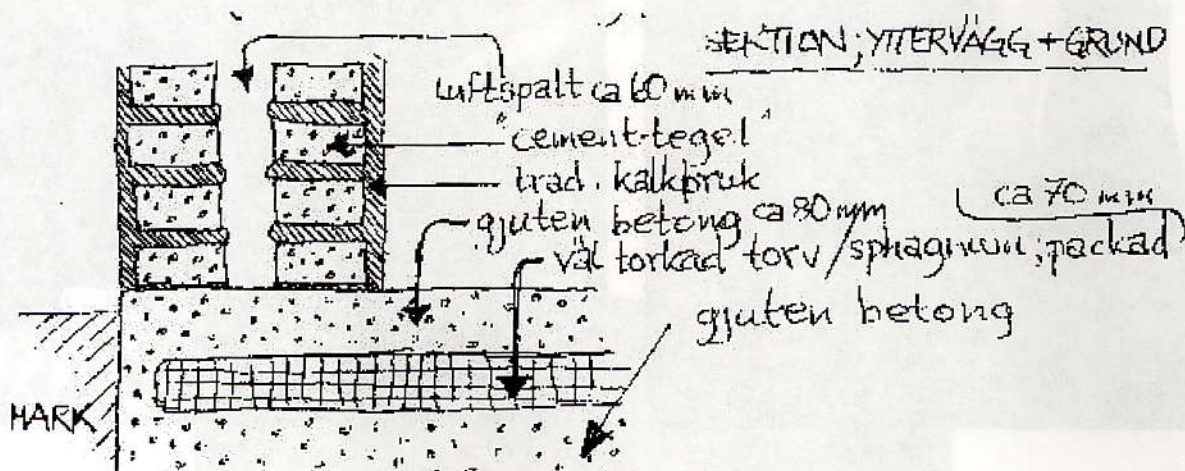
- SAVILAASTI n. 5-30
- KALKORIVI
- KIPEVISAVALAASTI
- LÄMPÖKAPELI
- BETONILAATTA

Portus Tiltander, 2000

Portus Tiltander, 2000

LERGOLV

I ett föredetta djurstall om knappt 30 m² (plats för en häst, tre kor, sex grisar plus ett suggbås och en seldonskammare) har jag velat inreda ett stort kök och ett mindre duschrum och toalett. Stallet är byggt strax efter år 1900. Byggnadstekniken är intressant då den kombinerar ålderdomliga arbetstraditioner med (vid denna tid) hypermoderna material:

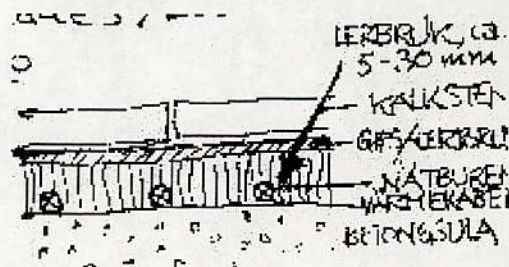
Golvet önskade jag belägga med kalkstensskivor med underliggande elburen golvvärmslinga. Den murare jag lejt till hjälp räknade ut att flytspackel för detta skulle kosta ca. 8-10.000 SEK (900-1100 E) + arbete, samt att detta måste härda 3 månader innan platsättning. Dessa två fakta fann jag oacceptabla och valde i stället lerbruk.

I en cementblandare blandades lerpulver och fin putssand ca. 1:4 med vatten och kördes på i en skottkärra mellan avvägda brädor och utjämnades i brädornas nivå (elslingan hade redan lagts ut på betongsulan).

Redan efter första skottkärran fann jag metoden alltför arbetstidskrävande (muraren fann den dock normal). Ibland är det en fördel att inte vara färgad av de dogmer och fördomar som kunskaper i ett hantverk ofta medför; jag sade till muraren "vi skiter i det här och kör det torrt i stället och tillför vattnet när det är avvägt på plats". Leran och sanden blandades torrt i cementblandaren, pulvret kördes ut och avvägdes med hjälp av långt vattenpass och nivåbrädorna (arbetet med hela golvet tog ca. 1,5 tim ~ lika lång tid som de första 2 m² med vått bruk). Härefter tillfördes vatten med fin duschspruta (15 liters tryckspruta för växtbesprutning). Under arbetet protesterade muraren: "Men så här kan man ju inte göra!... eller, tjä, det kan man förstås... - det skulle ju gå med vanligt cementbruk också... - och här har jag i alla år kämpat med arbetstidskrävande vått bruk...!"

Efter något dygns torkning togs avvägningsbrädorna bort och uppkomna hålrum fylldes med torrt lerbruk som härefter fuktades. Till sist efterkomprimerades allt i två moment: ytan belades med ett ark transparent plast och klappades med en bräda försedd med handtag och stampades därefter med jungfru, och fick torka. Plastarket flyttades efter arbetets gång och avlägsnades efter fullgjord uppgift.

När kalkstenen skulle läggas fuktades underliggande lerbruk och nytt torrbruk lades jämnt med vattenpass ca 5 mm tjock. Bruket var samma som tidigare men med tillsats av ca 20 % gipspulver för att motverka krympning; detta bruk fuktades som tidigare och kalkflisorna lades. Laservattenpass visade sig mycket arbetsbesparande i detta moment. Arbetet gav utan komplikationer önskat resultat. Materialkostnaden underskred 100 E.

SAVILATTIA

Entiseen n. 30 m² karjasuojaan (tilaa hevoselle, kolmelle lehmälle, kuudelle sialle sekä emakkokarsina ja valjashuone) olin suunnitellut tilavan keittiön sekä pienehkön suihkuhuoneen ja wc:n. Talli oli rakennettu heti v. 1900 jälkeen. Rakennustekniikka on mielenkiintoinen, koska siinä yhdistyvät vanhan ajan työperinteet (senaikaiseen) moderniin materiaaliin:

KUVAN TEKSTI

ULKOSEINÄ + PERUSTA

ilmarako n. 60 mm

"sementtitiili"

perinteinen kalkkilaasti

valettu betoni n. 80 mm

hyvin kuivunut turve/sphagnum; sullottuna n. 70 cm

valettu betoni

MAA

Aikomukseni oli tehdä lattia kalkkikivilevyistä joiden alla lattialämpöä varten sähkökaapeli. Pestaamani muurarin laskujen mukaan tasoite tähän tarkoitukseen tulisi maksamaan n. 8-10.000 SEK (900-1100 E) + työ ja että tämän tulisi kovettua 3 kuukautta ennen levyjen asettamista paikoilleen. Tässä kaksi faktoria joita en voinut hyväksyä ja niinpä valitsin sitten mieluummin savilaastin.

Betonimyllyssä sekoitettiin savijauhe ja hieno rappaushiekka n. 1:4, sekä vesi, ajettiin kottikärryllä mittalautojen väliin ja tasoitettiin lautojen pinnan mukaan (sähkökaapeli oli jo asetettu betonilaatalle). Jo ensimmäisen kottikärryllisen jälkeen työtapana oli minusta liian aikaavievä (muurarin mielestä se kuitenkin oli normaali). Joskus on eduksi olla riippumaton niistä säännöistä ja ennakkoluuloista, jotka usein liittyvät määrättyyn ammattiin. Ehdotinkin muurarille, että "annetaan tälle piutpaut ja työstetään tämä kuivana, lisätään vesi vasta sitten kun se on tasoitettuna paikalla". Ja niin savi ja hiekka sekoitettiin kuivana betonimyllyssä, pulveri kärrättiin paikalle ja tasoitettiin pitkää vatupassia ja tasolautoja käyttäen (koko lattian työstäminen kesti n. 1,5 t ~ yhtä kauan kuin ensimmäiset 2 m² märällä laastilla). Tämän jälkeen lisättiin vesi hienolla suihkupullolla (15 l kasvien ruiskutukseen käytettävällä paineruisku). Työn aikana muurari protestoi: "Mutta eihän näin voi tehdä!... tai, nojaa, kai sitä voi... - voisihan sen tehdä tavallisen sementtilaastinkin kanssa... - ja tässä minä olen kaikkina vuosina taistellut niin paljon aikaa vievän märän laastin kanssa...!" Jonkun vuorokauden kuivumisen jälkeen tasolaudat poistettiin ja niistä jääneet tyhjät paikat täytettiin kuivalla savilaastilla joka sitten kostutettiin. Viimeiseksi tiivistettiin kaikki kahdessa vaiheessa: pintaan asetettiin arkki läpinäkyvää muovia ja se taputettiin lautaa käyttäen, johon oli laitettu ripa; sen jälkeen se tampattiin "hevosella", jonka jälkeen se sai kuivaa. Muoviarkkia siirrettiin työn edetessä ja tehtävänsä täytettyä se poistettiin.

Kun kalkkikivilevyt laitettiin paikoilleen allaoleva savilaasti kostutettiin ja n. 5 cm kerros kuivaa laastia levitettiin tasaisesti vatupassia käyttäen. Laasti oli samaa tavaraa kuin aikaisemmin mutta siihen oli lisätty n. 20 % kipsijauhetta kutistumisen estämiseksi; tämäkin laasti kostutettiin kuten aikaisemmin ja laatat asetettiin paikoilleen. Laservatupassi osoittautui hyvin tehokkaaksi tässä vaiheessa. Työn tulos oli juuri toivomusten mukainen, eikä mitään komplikaatioita ilmennyt. Materiaalikulut alittivat 100 E.

KUVATEKSTI

SAVILAASTI n. 5-30 mm

KALKKIKIVI

KIPSI/SAVILAASTI

LÄMPÖKAAPELI

BETONILAATTA

Pontus Tunander, konservattori NKF, Ruotsi

Tallin seinien tiivistäminen kevytsavella

Olin viime kesänä kuvaamassa kun Ann-Marie tiivisti vanhaan tallirakennustaan kevytsavella. Kuvista kokosin ohjeet joista on toivoakseni monelle hyötyä mietittäessä miten savella ja oljilla seiniä tiivistetään.

Ensimmäiseksi varataan olkia,

ja tietysti tarvitaan savea.

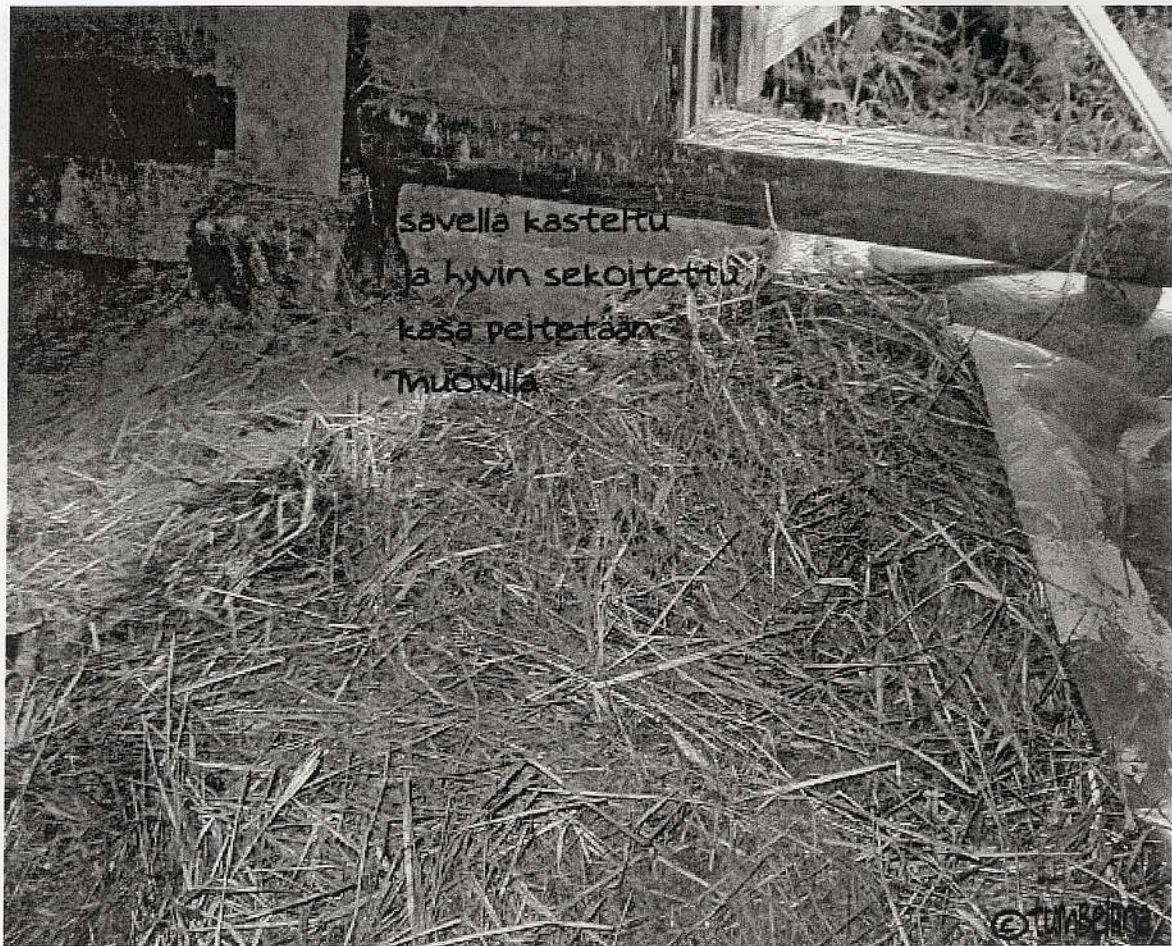
Savea liotetaan muutamia päiviä jotta saadaan hyvin ”juoksevaa” savivelliä. Savivellin saa parhaiten olkien päälle tasaisesti tavallisella kastelukannulla.

Kun savi on levitetty olkien päälle, niin savi täytyy saada tasaisesti levittymään olkiin ja se käy helpoiten ihan sekoittamalla olkia heinähangolla

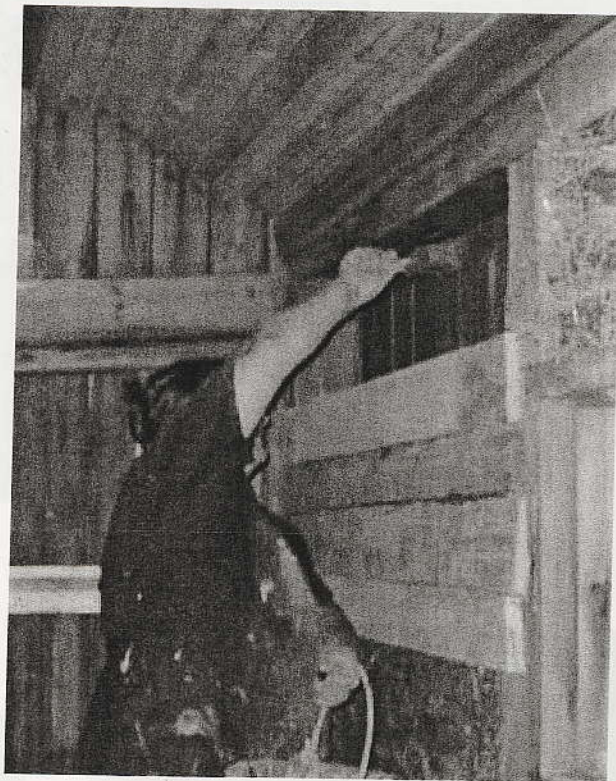
Kun on saatu savi tasaisesti leviämään olkiin, niin sen jälkeen kasan annetaan muhia seuraavaan päivään muovin alla

Seuraavana päivänä saviolki on pehmeää ja sitkeää jolloin se on sopivaa käytettäväksi.

Sillä välin kun savi muhii muovin alla on aikaa etsiä lautoja ja nautoja. Lautoja käytetään "muotin" rakentamiseksi seinään. Laudat "maalataan" savivellillä ensin samoin seinä maalataan savivellillä jotta seinät ja laudat eivät imisi liikaa kosteutta pois itse saviolkiseksesta.

Ja sitten maalatut laudat naulataan seinän pystytukiin

Sitten on saviolkiseoksen tunkemisen vuoro

Nuijminen on hyvä suorittaa ”hellällä” kädellä, koska liian tiukkaan nuijittu savi ei pidä sisällään ilmaa niin hyvin kuin löyhempi saviolki.

Laudat voi ottaa pois kunhan savi on hieman kuivunut, ja siten laudat voi taas käyttää seuraavaan kerrokseen.

Tältä näyttää valmis seinä ja sitten lopuksi huokaistaan

ELÄMÄ SAVITALLISSA JATKUU

Edellisessä Pääskysessä (2/2001-1/2002) kerroin savitallin rakentamispuuhiista Tuikku nimiselle suomenhevoselle. Tallihan rakennettiin vanhaan vajaan niin, että vanhan ulkoseinälaudituksen sisäpuolelle tehtiin n. 150 mm:n valu kutterinlastusavimassalla. Valutyö tehtiin kaikkien hyvien periaatteiden vastaisesti syksyllä, joten savirakenne ei ehtinyt juurikaan kuivua ennen talvea. Siitä seurasi seinän jäätyminen ja kuuran keräytyminen seinän sisäpintaan.

Armeliäs kevät saapui kuitenkin lopulta ja tallin ovet voitiin levähdyttää auki nopeuttamaan kuivumista. Aurinkoinen kevätahava teki työtään ja saattoi lopulta tallin seinät kuiviksi. Seinät osoittautuivat lujiksi eikä pakkasen ollut aiheuttanut niihin merkittäviä vaurioita. Painumishalkeamia jouduttiin silti jossain määrin paikkailemaan.

Sisäpuolinen savirappaus

Kesällä saviseinät rapattiin. Rappauslaastissa käytettiin viereiseltä pellolta saatua jäykkää, lihavaa savea, hiekkaa, selluvillaa sekä hevosenlantaa. Hiekka seulottiin 4 mm:n seulalla, jotteivät isot kivennokareet haittaisi rappaustyötä. Hevosenlantaa ei pantu paljoa, vain sellainen määrä, jolla laasti saatiin muuttumaan sitkeäksi ja näin helpommin työstettäväksi. Laastin sekoittaminen onnistui tavallisella betonimyllyllä.

Seinät kasteltiin ennen rappausta ja annettiin sen jälkeen kuivahtaa. Ensimmäinen kerros laastia hierrettiin seinään metallilastalla voimakkaasti painaen. Tämä ensimmäinen laastikerros oli ohut, jotta se saatiin mahdollisimman hyvin tunkeutumaan savivalun huokosiin, ja näin kiinnittymään kunnolla seinäpintaan. Saman tien lisättiin päälle uutta laastia, jolla tehtiin sopiva pintakerros rappaukseen. Rappauksen paksuudeksi tuli n. 5 – 15 mm. Rappauksen annettiin kuivahtaa, jonka jälkeen pinta viimeisteltiin kostealla sienellä hiertämällä.

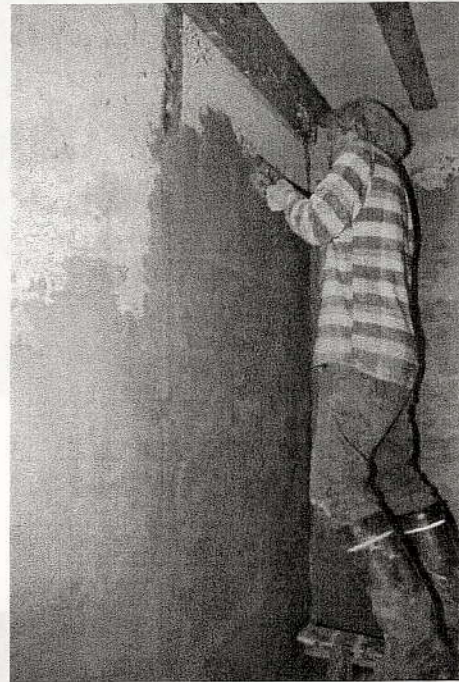

Kuivahtanut rappauspinta hierretään kostealla sienellä. Vähäiset halkeamat menivät samalla umpeen ja valmiista pinnasta saatiin

huolitellun näköinen.

Vähäiset halkeamat saatiin tässä vaiheessa myös umpeen. Kun rappaus oli kunnolla kuivunut se maalattiin kalkkimaalilla.

Hyvän tartunnan varmistamiseksi savilaasti työstetään metallilastalla voimakkaasti painaen kiinnivaletun saviseinän pintaan.

Toinen talvi tallissa

Kuluneen kunnan pakkastalven aikana on vasta saatu todelliset kokemukset savitallista, kun seinät olivat täysin kuivuneet. Vaikka tallin ilmanvaihto on toistaiseksi ollut puutteellinen, on talli silti pysynyt kuivana. Hevosenhoitajatkin tuntuvat tyytyväisiltä. 150 mm:n saviseinä ei ole lämpöeristeenä kovin hyvä, mutta hevoselle riittävä. Savipitoinen seinä pystyy sitomaan itseensä kosteutta ja estää tallin sisäilman liiallisen kostumisen.

Savestahan on aiemmin rakennettu paljon kotieläinrakennuksia, myös talleja. Lähes poikkeuksetta eläintenpitäjien kokemukset savirakennuksista ovat olleet myönteisiä. Uusiakin savirakennuksia on noussut runsaasti ja kantapään kautta on tullut siinä määrin oppia, että rakentamisen ongelmakohtia osataan välttää. Ennakkoluuloton hevosenhoitaja voikin turvallisin mielin lähteä suunnittelemaan savista asumusta hevoilleen, kunhan hankkii riittävät perustiedot tekniikasta ja savirakentamiskokemusta omaavan opastajan työhön.

Teuvo Ranki, rakennusarkkitehti, Turku

Tee näin: Ota vanha hirsiseinä. Sellainen, jota ei millään enää saa suoraksi, eikä arvokkaan näköiseksi. Ruuvaa vanerikaistoja heftilleen seinään 30 cm välein. Pakkaa vanerin taakse järviuokoa tasaisesti, seinäpintaa myötäillen. Kiristä ruuvit ja oikaise siten seinän mutkat ja raot. Vedä ruokopakan yli 2 mm rautalankaa. Ammu rautalanka hakasilla 5 cm välein ruokon läpi puuhun asti kiinni. (65 cm hakanen on jo harvinainen) Poista vanerikaistat ja viimeistele ruokopinnot.

Tätä voi nimittää käsintehdyksi **puoli-bergerlevyksi**.

Bergerlevy on se legendaarinen lämpöeristyslevy, joka Suomessa jo vuodesta 1935 lähtien tunnettiin, tutkittiin ja käytettiin ja sitten tyystin unohdettiin, mutta nyt taas tarvitaan, koska se on niin luonnollinen. Tämä pinta on ehdottoman hyvä savirappausalusta.

Jyväskylän Rauhaniemessä rappaus on vielä ihan tuore (10.2.2003)

Miten savirappausta tehdään kertoo *Ilkka Lempinen (040-582 5436)*

Miten ruo'osta rakennetaan kertoo *Hartwig Reuter (040-532 4215) tai hartwig@jippii.fi*

Lämpöeriste, joka ei ole tehty ruokosta on **vain ruokoton juttu...**

PUUSEINIEN RAPPAUS

Vaikka puuseinä ei sinänsä olekaan mikään sopiva rappauksen alusta, eikä rappaus siihen tartu, voidaan se kuitenkin erikoistoimenpitein saattaa rappauskuntoiseksi. Hyvin tehtynä muodostaa rappaus puuseinänsäkin kauniin ja suojaavan pinnan.

Seuraavassa käsitellään eräitä kiviseinäin rappausesta poikkeavia seikkoja, jotka ratkaisevasti vaikuttavat puuseinäin rappauksen onnistumiseen. Vaikka seuraavassa puhutaankin vain seinistä, koskevat samat seikat myöskin kattoja.

Alustan sopivuus rapattavaksi

Jotta rappaus säilyisi eheänä pitää rakenteen perustuksen olla liikkumaton ja rapattavan pinnan jäykkä ja muodonmuutoksista vapaa. Esim. hirsiseinäin rappaus on mahdollista vasta, kun se on tarpeeksi laskeutunut. Tämä tärkeä seikka koskee tietysti muitakin kuin puualustaisia rappauspohjia.

Rappauksen kiinnitys alustaansa

Koska rappauslaasti ei tartu puupintaan niin kuin esim. tiili- ja betonipintoihin, on puupintaan tehtävä lisärakenne, jonka avulla rappaus pysyy alustassaan. Tämä tapahtuu usealla eri tavalla, kuten esim. erilaisia eristyslevyjä ym. käyttämällä, mutta yleisin tapa on lyödä seinään ohuista ns. rappausrimoista (6 x 25 mm...5 x 20 mm) ristiin "tikutus". Päällimmäinen rima voidaan korvata kana- l. katiskaverkolla, joka onkin paras tapa, jos verkkoa vain on saatavissa. Varsinkin ulkopuolisiin rakenteisiin on hyvä laittaa tikutuksen alle vuoraushuopa, tai jokin muu kosteudenkestävä huopa, joka estää kosteuden pääsyn puupintaan, niin ettei se pullistele ja vääntele ja vaurioita siten rappautsa. Vaikka tikutuksen ja verkon kiinnitys onkin varsin yksinkertainen työ, on siinä usein paljonkin toivomisen varaa.

Ristitikutuksessa lyödään rimat 45 asteen kaltevuuteen noin 4...6 cm välein. Tämä väli tehdään usein kovin suureksi, mutta se ei saisi olla yllämainittuja mittoja paljon suurempi, korkeintaan ehkä 7...8 cm, jos on hyvin karkearakeista laastia. Missä seinä päättyy ulkokulmiin, jalustaa vastaan, aukkojen pieliin ym, ei rimojen päiden asentoihin kiinnitetä yleensä riittävästi huomiota. Rimat lyödään kuvan 1 osoittamalla tavalla, koska se näyttää kirvesmiehen silmään sopivalta. Mutta rappauksen ja sen kiinnipysymisen kannalta se ei ole hyvä, varsinkaan, jos tikutus on harvaa. Rimojen pitäisi olla kuvan 2 osoittamalla tavalla, koska silloin syntyy sopiva hammastus, johon laasti hyvin tarttuu, eikä tärähdyksistä ja iskuista pääse irtautumaan suuria kappaleita, kuten kuvan 1 mukaan tehtäessä helposti käy. Nk. katiskaverkon kiinnityksessä on huomattava, ettei sitä saa naulata kiinni miten sattuu., kuten usein tehdään, vaan se on pingoitettava. Ellei verkko ole pingoitettu, pääsee se rappautsa tehtäessä liikkumaan, joten verkon ja laastin yhteys tulee heikko. Pingoituksesta johtuva alkujännitys vaikuttaa muutenkin edullisesti verkon ja laastiosan yhteistoimintaan. Verkon pingoitus tapahtuu niin, että se naulataan ensin yhdellä reunallaan kiinni, jonka jälkeen nauलाusta jatketaan vastakkaista reunaa kohti siten, että naula pannaan verkon silmän taakse niin, että naulan kärki tulee vastaavan verkonlangan edelle. Tässä viistossa asennossa lyödään naula niin syväälle, että sen päästä jää noin 1...2 cm esille, jonka jälkeen se lyödään nurin pingoitussuuntaan päin. Tällöin verkon lanka seuraa mukana ja kiristää verkkoa. Naula on lyötävä aina alusriman kohdalle, jolloin sekin samalla kiinnittyy alustaansa. Sen on oltava myöskin tukevasti kiinni, koska rimat varsinaisesti kannattavat koko rappauskerrosta. Alusrimojen sopiva etäisyys toisistaan on 7...10 cm. Sopiva verkon silmän suuruus on 2,5...5 cm. Pienempi silmä on tietysti parempi kuin suuri.

HEMSIDE-TIPS SAVI YM SIVUJA MAAILMALLA

Här kommer ett axplock av hemsidor med anknytning till jord- och halmhusbygge. På de olika sidorna finns det ju även ofta länkar vidare till andra sidor. Surfa lugnt!

www.lerbygge.com Lerbyggeförningen i Sveriges hemsida Ruotsin saviyhdistyksen kotisivu	www.claytec.com Tillverkar och säljer byggmaterial av lera i Tyskland Sakalaisia savirakennusmateriaaleja
www.jordhus.com Svenska piséhus i Halland Ruotsalainen pisétalo Hallandissa	www.tierrafino.nl Färgade lerputser i torrvara, Holland
www.home.swipnet.se/konstsidan/karina/lerhus.htm Bilder från ett svenskt lerhalmshusbygge Ruotsalaisen savitalojen kuvia	www.baubiologie.at/europe Europeisk halmbyggarsida Eurooppalainen olkirakennussivu
www.w1.545.telia.com/~u54507204/jordhus.htm Lite info om jordhus på svenska Ruotsiksi tietoa maatalosta	www.craterre.archi.fr Franska organisationens hemsida Ranskalaisen organisaation kotisivu
www.lob.dk Danska landsorganisationen för ekologiskt byggeri, LØB (faggruppen för halmbygge ingår) Tasnan ekologisen rakentamisen yhd. sivu	www.rammedearthworks.com Allt möjligt om stampad jord (pisé)
www.dr.dk/halmhuset Steen Møller's TV-dokumenterade halmhusbygge Tanskalaisen S. Møllerin olkitalon sivu	www.deatech.com/cobcottage/ Cob-information
www.folkecenter.dk/strawbale/inspirations_manual 1 Danska halmhus, av Lars Keller och Jane Kruse Tanskalainen olkitalo	www.adobebuilder.com Adobe-byggande
www.eco-net.dk/halmbyg Dansk ekobyggsida Tanskalainen ekorakennussivu	www.cat.org.uk Centre for Alternative Technology in Wales
www.claybuild.dk Maik Jungs hemsida	www.ecobuildnetwork.org Amerikanskt ekobyggarnätverk Amerikkalainen ekotalot verkosto
www.halmhus.no Norska föreningens (NJH) hemsida	www.strawhomes.com The Last Straw. USA-tidskrift för halmbyggeri
www.luomura.com Finsk förening för ekologiskt byggande	www.skillful-means.com/frogweb.htm Ett halmhus i San Francisco Olkitalo San Franciskossa
www.dachverband-lehm.de Tyska föreningens hemsida	www.mha-net.org/html/igor.htm Länksamling om halmbygge Linkkikokoelma olkitaloista
www.moderner-lehmbau.de Hemsida för Kirchbauhof Kirchbauhofin kotisivu	www.moxvox.com/straw.html Länkar till halmbygge
www.uni-kassel.de/fb12/fachgebiete/feb/ Professor Minkes forskning Prf. Minken tutkimus	www.solstice.crest.org/efficiency/strawbale-list-archive/index.html Dialoger på nätet om halmbygge
www.artefact.de Tyskt miljöcenter Saksalainen ympäristökeskus	www.ebuild.com Ekologiskt byggande
www.casadobe.de Byggstenar av lera	www.azstarnet.com/~dcat DCAT (Development Centre for Appropriate Technology), David Eisenberg

NOL-kokous Skånen Rörumissa 2-3.11.2002 Antroposofisessa Sofiakoulussa

jonne matkasivat Thomas ja Tarja Commond t edustamaan Suomen saviyhdistystä.

Seawind laiva vei meidät miellyttävästi perjantai 1.11. vastaisena yönä Tukholmaan, josta matka jatkui autolla pääteitä pitkin läpi eteläisen Ruotsin. Skånen Simrishamn tervehti meitä merellisellä näköalallaan ja siellä oli tapaaminen Johanneksen kanssa, jotta löydetään perille.

Kokous, majoitus ja ruokailu oli järjestetty vanhaan koulurakennukseen, jossa toimii Sofiakoulu. Samalle tontille, koulun puistoon oli nyt valmistumassa kolmasluokkalaisille oma savi/kutterilastukoulu.

Koulutalo on rakennettu luonnonkiviperustalle savilaastilla. Talo lämmitetään ns. "Heikkiuunilla" (suomalaisen arkkitehti Heikki Hyytiäisen suunnittelema varaava takka/leivinuuni). Huoneessa myös koulun leivinuuni, jossa koko koulun leivät paistetaan. Puuveistohuone savilattioineen näytti tosi kutsuvalta ja herätti ajatuksia siitä mitä olemme kadottaneet nykyaikana.

Rakennus on herättänyt paljon huomiota. Arkkitehti on Filip Henley. Päärakentaja on Svenska Jordhus Ab, (Johannes Riestererin firma).

Ensimmäisiksi tulleina valittiin ekaluokan kiva luokahuone jonne majoituttiin.

Ensimmäisenä iltana tutustuttiin toisiin kokouslajiin, syötiin Sofiakoulun ruokasalissa heidän valmistamia meheviä, uunissa paahdettuja juureksia jugurtti- valkosipulikastikkeen kera.

Lauantaina alkoi varsinainen kokous/tapaaminen ja osanottajia oli tosi paljon.

Ohjelma oli suunniteltu näin:

*Koulu-uudisrakennuksen esittely ja tarkastus.

*Tutustuminen ekokylään joka sijaitsee Baskemöllassa

*Arkkitehti Lillemor Husbergin olkipaalisavitalo "Brantevik Äppellunden".

*Tampattu multaseinä, (pisé) Simrishamnissa. Seos 10 – 15% savea, loput maata. Paino noin 2000 – 2500 kg/m³. Katossa 300 v. vanhoja purkutalon tammihirsiä. Mahtavan näköistä. Rauhallinen rakentaja, mutta perhe asuu kerrostaloyksiossä tosi ahtaasti, syystä että isännän mukaan ne lisääntyvät melkein samassa tahdissa kun hän ehtii käydä kotona.

Talon seinät varastoivat lämpöä ja lisäeristyksenä

turvetta ulkopuolelle. Rakennusluvan saaminen oli tosi hankala.

Seinän teko hydraulisella tärstimellä jotta tiivis. Ulkopuolelle savilaastirappaus. Lämmitys Heikkiuunilla.

*Koululle takaisin, ihanaa ruokailua taas.

*Eri maiden rakennusprojektien esittely kuvineen.

*Paraisten Skyttalan Savitalo+höyrykoneprojekti herätti kovasti kiinnostusta.

*Hilpeä ilta "saveen hurautaneitten" ihmisten kanssa.

Sunnuntai valkeni ja ohjelmaan kuului:

*NOL:in varsinainen kokous, josta alla tarkemmin osanottajineen. *Lähtölounas ja jäähyväiset.

*Kiinnostuneille oli järjestetty mahdollisuus vierailla melkein ainutlaatuisessa leipomossa Ystadista 40 km länteen.

Leipomossa Heikkileipomouuni, yksi kolmesta, toinen on Tukholmassa ja kolmas Tromsassa, Norjassa.

2 uunia päällekkäin ja 70 kg puuta poltetaan edellisenä päivänä uunien takaa, jossa oma lämmityshuone.

Uskomattomat tuotteet! Kahvileipä oli jotain aivan suussasulavaa. Matkaevääksi ostimme ihan kurpitsan näköisen ja värisen ruokaleivän Oli se niin mehevä ettei leivän päälle tarvinnut laittaa mitään sitä syödessä.

NOL-kokouksen pöytäkirja, Rörum, Skåne, Sofiaskolan, 2-3.11.2002.

Osaanottajien lista:

-Johannes Riesterer, Sverige

-Anna Essling, Sverige

-Anne & Hannes Stange, Sverige.

Jotka ovat muuttaneet saksasta ruotsiin 4 vuotta sitten ja niiden vanha talo olkikattoineen oli palanut kokonaan muutamia viikkoja sitten. Nyt aloittavat uudestaan kokonaan alusta.

-Tarja ja Thomas Commond t, Finland

-Ruotsin vanhin "nestori"titi joka aikoinaan käynnisti ja piti Almagården: Maija Malmgren, Sverige

-Fernando Andersson, Danmark

-Steen Möller, Danmark

- Torsten Billing, Sverige
- Johan Svensson, Sverige
- Henrik Jörgensen, , Danmark.
Edusti Hollantilaisia maatiilentekoneita.
- Lars Keller (Tanskan NOL) Danmark
On yksi Fridlandin uudisrakentajista. Katso netissä.
Fantastisia taloja
mielikuvitusta käyttäen. [Www.dr.dk/friland](http://www.dr.dk/friland)
- Erik Toft Christensen, Danmark
- Olof Nyström, , Sverige
- Ålaug Rosseland, (Norjan NOL) Norge
- Gösta Limdqvist, Sverigeösta Nydrén, Sverige
- Michael Bergman (leikkipuiston muuriarkitehti,
mukana myös Humppilassa). Sverige
- Thomas Frizell, Sverige
- Krister Andersson, Sverige
- Sofie Hebrand, Sverige
- Lillemor Husberg, Sverige
- Fred Andersson (Ruotsin NOL) Sverige
- Eva Cronert, Sverige
- Lovisa Nilsson, Sverige
Oli mukana ruotsalaisten kanssa Humppilassa
- Ulf Henningsson, (NOL Ruotsi kassanhoitaja)
Sverige

NOL-kokouksessa kävi ilmi että sekä Tanska että Norja eivät näe syytä maksaa niin paljon lehden tekemisestä eikä erillisen kassan pyörittäminen Ruotsissa.

Tanskan Radio on antanut Tanskalaisille oma webbisivu, ja sen käyttö maksaisi ainoastaan noin 500 Dkr / vuosi. Jos muut maat ovat kiinnostuneita siitä palvelusta, kaikilla mailla olisi oma maan "laatikko" johon jäsenmaksuaan maksanut jokainen

jäsen pääsee katsomaan. Myös tietenkin muiden maiden sivuja.

*Päätettiin että painetaan 1 lehti vuodessa, jossa kerrotaan vuoden tapahtumat ja seuraavan vuoden suunnitellut tapahtumat väriukvineen. Lehdessä voi olla vaikkapa 40-70 sivua tarpeen mukaan.
Ruotsiksi sana årskrönika=vuosikertomus, jonka myyntihinta olisi merkittävä.
Puhuttiin jopa 100-150 kr /kpl eli =tuloa jäsenmaiden kassoihin.

*Päätettiin että Thomas Commondt selvittää painatushinnat Eestissä sekä myös postituskustannukset.

*Päätettiin että jokaisella maalla on oma päätoimittaja joka antaa aineistot Ruotsin NOL toimittajalle ennen 1/11 joka vuosi. Päätoimittaja toimittaa jäsenosoitelistat Eestiin ja sieltä tapahtuu postitus suoraan jäsenille.'

*Päätettiin että Paino&postitustalo Eestissä laskuttaa jokaista jäsenmaata erikseen postitettujen numeroiden määrän mukaan. Painatustiedot toimitetaan Eestiin elektronisessa muodossa.

*Päätettiin että NOL in keskuskassa lopetetaan koska tarvetta siihen kohta ei enää ole.
Norja lupasi maksaa loput 5000 kr ja Tanska maksaa puuttuvat 10.000 kr NOL:iin
Tilinpäätöksen jälkeen jäänyt summa jaetaan 4 ään ja toimitetaan jokaisen jäsenmaan yhdistyksen kontolle

*Päätettiin että jos onnistutaan saamaan Nordiska Rådetin apurahoja niin ne jaettaisiin neljään osaan ja toimitaan kuten yllä.

Messurahoja on Fred + Thomas (ruotsalaiset) hakemassa myös Pohjoismaiselta Neuvostolta.

*Päätettiin että seuraava NOL:in kokous pidetään Tanskassa, Frilandilla (40 km Århusista pohjoiseen) ensimmäinen viikonloppu lokakuussa 2003.

*Päätettiin että toivotaan pohjoismaiden naapurimaat tervetuulleeksi hakemaan jäsenyyttä NOL:iin.

Tässä pähkinäkuoressa kokoustapahtumat.
Terv. Thomas

Kevytsavirakentamista Putkilahdessa

Tervehdys kaikille kylälehdien ja netti-sivujen lukijoille; Kirjoitan meneillään olevasta rakennushankkeestani ja esittelen tässä aluksi itseni. Suomisen Timo olen nimeltäni ja jo joitakin jaksoja Putkilahdessa asunut, vaikka työ ym. asiat ovatkin vienneet minua muualle viime vuosina. Vuonna 1996 tein ensimmäisen tiedustelun tonttikaupasta ja viimein 1999 syksyllä minusta tuli onnellinen tontinomistaja Moisiojärven alle, Riihilahden tilasta lohkaistulleasumakentälle Kouhinsalontien varteen. Perhettä minulla ei ole; äitini puolelta suku on Leivonmäeltä, joten kulku käy usein siihenkin suuntaan.

Viime aikoina yhä monimutkaisemmaksi käyneen talorakentamisen vastapainoksi on noussut ekorakentamisen saralla erilaisia vaihtoehtoja, joista tässä käsittelen kevytsavirakentamista. Se on kehitetty nykymuotoonsa sodan jälkeen Saksassa, kun tarvittiin asuntoja ihmisille ja ns. "paremmista" rakennusmateriaaleista oli huutava pula. Suomessakin tehtiin sodan jälkeen savitaloja latomalla puupölkkyjä kerroksittain saven kanssa. Toki savirakentaminen sinänsä onikivanhaa, joten mistään varsinaisesti uudesta asiasta ei ole kysymys. Vanhaa vain sovelletaan.

Koerakennus on jo noussut tontille. Paljonhan siinä on tuttua ja turvallista, kuten pärekatto, puurunko ja luonnonkiviperustus. Mahdollisuuksien mukaan rakentamiseen on käytetty myöskierrätysmateriaaleja.

Miksi rakentaa savesta?

Suomihan on metsäisenä maana luontevasti puurakentamisen valtakuntaa - tai sen ainakin pitäisi olla. Savitalolla on kunnolla tehtynä monia hyviä ominaisuuksia. Se on tiivis vaipaltaan (vedontunne vähenee); seinät sitovat itseensä kosteutta ja luovuttavat sitä kuivana aikana, mikä ominaisuus tasapainottaa sisäilman kosteusvaihteluita; savitalo on ainakin seinärakenteiltaan paloturvallinen, ääneneristys on massiivisen seinärakenteen johdosta hyvä; rakenne on yksinkertainen ja toimiva eikä vaadi rakennusvaiheessa tekijältään erikoistaitoja; materiaalit ovat terveellisiä ja turvallisia (savi, olki, järviruoko, puupölkkyt, kanerva, metsähake yms.) ja palautuvat rakennuksen elinkaaren loppupäässä osaksi maata. Lisäksi seinän eristävyyttä tai lämmönpidättävyyttä voidaan säädellä massan koostumusta vaihtelemalla. Savitalossa käyneet ihmiset mainitsevat usein hyvän sisäilman laadun; terveydelliset syyt ovat tärkeä puoltava tekijä.

Haittapuolia ovat menetelmien osittainen työvaltaisuus ja kuivumisen vaatima aika, mikä meidän ilmastoloissamme on joskus ongelmallista. Sinänsä savitalo kestää hyvin myös pohjolan

pakkasissa, kuivuttuaan ensin ns. tasapainokosteuteen, joka on noin 5 paino-%. Myös sokkelin on oltava kunnollinen: mielellään 0,5 m maasta eikä rakenteeseen saa alta päin johtua vettä. Tosin eihän mikään rakennus massiivikiveä lukuunottamatta vettä kestä. Seinän laatu vaikeuttaa myös spontaania sisustamista: kaapeille ym. painaville seiniin ripustettaville rakenteille on tehtävä paikat etukäteen, eikä taulukoukkuja voi ainakaan pinnoittamattomaanseinään lyödä.

Kuluneen kesän ajan ja liian pitkälle syksyynkin olen nyt tehnyt koerakennusta, jossa olen käyttänyt savi - olki - järviruoko -sekoitusta. Järviruokoon päädyin ihmeteltyäni monesti rannoilla kasvavan ruo'on kovaa kortta ja pitkää vartta. Olettaisin ruokosekoituksesta tehdyn seinän eristävyydeltään riittäväksi ohuempanakin, kuin tavalliselle savi-olkiseinälle ilmoitetulla seinäpaksuudella 40 cm. Savea rakennukseen sain suoraan pellostani vierestä ja oli aivan priimatavaraa tähän käyttöön - toki viljelymaanakin. Oljet olivat pyöröpaalipahnaa, maatalouden takuuvarama sivutuotetta.

Työprosessi on lyhyesti seuraavanlainen: valmistetaan savijauhusta liete, joka on kohtalaisen paksua (1 dl muodostaa noin 13 - 15 cm kiekon lasille kaadettuna). Tehdään kuituaineista (rukiinolki, ruoko) auma, johon kerroksittain kaadetaan tasaisesti päälle savilietettä, sitten taas kerros kuituaineita jne. Auma sekoitetaan heinähangolla massaksi hyvin ravistaen (massan laatu riippuu paljon sen sekoitukseen käytetyn otsahien määrästä) ja annetaanmassan levätä illasta aamuun. Hyvään massaankokialaisen jälki painuu selvänä, näkyy melkein kengännumerokin.

Massasta voidaan puristaa harkkoja, joista voi savilaastilla muurata seinää tai valaa massa suoraan seinään liukuvaluna muottia apuna käyttäen, niin kuin itse tein.

Kevytsavi ei sinänsä ole kantava rakenne, vaan siihen tulee mielestäni suhtautua kuten eristeeseen, höyrynläpäisykerrokseen ja tuulensuojaan samassa aineessa. Kantavat rakenteet tehdään savirakennuksiin yleensä puusta. Niihin voidaan käyttää pyöreää puutavaraa, jolloin savimassalle tarvitaan erilliset ohjurit, tai voidaan valaa suoraan sahattuja kantavia rakenteita muotin ohjaamisessa käyttäen. Viimemainittu tapa on mielestäni järkevämpi - tehtyäni itse ensin mainitulla. Valmis valettu seinä slammataan tai rapataan sen kuivuttua, mielellään seuraavana kesänä meidän oloissamme. Lopullinen pinta voi olla esim. rappaus tai puuverhoilu. Kerrosten kuuluu hengittää ja sallia seinän kosteutta tasoittava toiminta.

Kuvassa näkyy liukuvaletun savi-olki-ruoko-seinän 1,5 varvia vaille valmis yläreuna. Seinän sisällä on pyöreästä puutavarasta tehty kantava rakenne. Valuohjurit näkyvät pinnassa. Ne ohjaavat valumuottia siten, että seinästä tulee suoraa ja 30 cm paksua. Lopuksi seinä voidaan pinnoittaa esimerkiksi laudoituksella tai rappauksella.

Kevytsavitalolla on kuitenkin vielä eräs tärkeä ominaisuus: se vapauttaa rakentajan muodolle ja antaa käyttöön tiloja rajaavat plastiset, muotoiltavat seinät. Suora kulma ei ole välttämättömyys, kuten afrikkalaisista majoista opimme. Ikkuna-aukosta saa halutessaan varsin linnamaisen: valo taittuu kauniisti ikkunasyvennyksen viistottuihin reunoihin sirotten samalla sisemmäs rakennukseen. Japanissa muuten eräs arvostetuimpia rakennusalan töitä on savirakenteisten teehuoneiden seinien rappaaminen kuitulaastilla, jolloin valmiit seinät heijastelevat silkinpehmeästi päivänvaloa ja elävöittävät rakennusta päivänsäntien mukaan.

Lisätietoa janoavat ja muutkin tervetuloa käymään! Kiitoksia Paavolle erinomaisen tarpeellisista, lukuisista myönteisistä ja rohkaisevista kommentteista! Suuret kiitokset myös Veksille ja Hakasen Erkille! Lisääpua vielä tarvitaan.

Timo Suominen
puh. 015-4155 217 työ
tai 050 3011 493

(Julkaistu Putkilahden kylälehdessä 11 /2001)
Yllä oleva juttu löytyy kuvien kera netistä osoitteesta <http://www.putkilahti.net/k011115b.htm>

KUVIA RIITTÖN SYYSKOKOUKSESTA *Kuvat Ami*

SAVIYHDISTYKSEN T-Paidat

Saviyhdistyksen omia logolla varustettuja paitoja on vielä
muutama saatavilla.

Paidat on paksua korkealaatuista 190 g/m² puuvillaa,
merkiltään Fruit of Loom, paitoja on saatavilla
mustina valkoisella painatuksella ja luonnonvalkoisina ruskealla painatuksella.

Kokoja on S - XXL

Paitojen hinta on vain 15 € ja se pitää sisällään postikulut. helpoiten tilaat paidan sähköpostilla saviry@mbnet.fi laita sähköpostiin; nimesi, paidan väri ja koko sekä yhteystietosi. Paidat toimitetaan postitse ja ne maksetaan mukana olevalla tilisiirrolla suoraan yhdistyksen tilille.

Voit toki lähettää sihteerille vaikka postikortin taikka kirjeen osoitteella Saviyhdistys c/o Frommer, Bocksintie 44, 08700 VIRKKALA ja tietysti kirjeestäkin pitää löytyä tiedot siitä minkä värisen/kokoisen paidan haluat sekä yhteystietosi.

Paitojen tuotolla katetaan mm. tämän lehden painokustannuksia.

Lisäksi sihteerin varastosta löytyy vielä muutama lippis ja haalari jossa lukee:

LUONNOLLISESTI SAVESTA

Kysy niitäkin!

Ruokorakentamiskurssi Pihtiputaalla 22.4.-3.5.2003

Aihe: ruokokatto 260 m² ja lämpöeristeet järviruo'osta.

Yhteistyössä: ruokokattomestari Mikhel Link, ruokorakentajat Jyväskylästä
sekä Pohjoisen-Keskisuomen Oppimiskeskus.

Majoitus ja muonitus järjestyy.

Yhteystietoa: Usko Paananen, 0500-286 105; paa@saunalahti.fi

Hartwig Reuter, 040-532 4215; hartwig@jippii.fi